

POLITICA EXTERNĂ A REPUBLICII MOLDOVA: O DIPLOMAȚIE INTELIGENTĂ PENTRU O ȚARĂ MAI PUTERNICĂ

NOTĂ ANALITICĂ

Iulian Groza și Nicu Popescu

REZUMAT EXECUTIV

Moldova este afectată de multiple crize. Unele sunt imediate. Altele sunt structurale. Pe termen scurt, politica externă a Republicii Moldova ar trebui să se concentreze pe (a) obținerea mai multor vaccinuri pentru 2021 și eventual să asigure procurarea vaccinurilor pentru următorii câțiva ani; (b) participarea țării la eforturile pan-europene de dezvoltare a certificatului digital care să permită cetățenilor moldoveni vaccinați să călătorească fără restricții în Europa; (c) elaborarea, împreună cu partenerii internaționali, a unui plan comprehensiv de redresare economică; (d) intensificarea cooperării cu agențiile anti-fraudă din alte state în investigarea spălării banilor și a fluxurilor bancare frauduloase, anchetarea și a recuperarea activelor furate.

Dar Moldova nu își poate permite să se preocupe doar de urgențe. Problemele structurale ale țării sunt atât de stringente, încât și acestea trebuie abordate cât mai rapid. Pe această dimensiune, Republica Moldova trebuie deja acum să înceapă a pune bazele unor reforme sistemice necesare implementarea cărora va dura mai mulți ani. Reforma sectorului justiției este doar primul pas în eforturile de reformare a țării. Există o mulțime de state în spațiul post-sovietic, Balcani sau Orientul Mijlociu și Africa, care sunt mai puțin corupte decât Moldova, dar care nu sunt economii foarte dinamice. Republica Moldova are nevoie de o viziune și politici durabile în multe domenii, dincolo de reforma sectorului justiției, pentru dezvoltarea infrastructurii, gestionarea problemelor ecologice sau avansarea Moldovei în era digitală. Această notă analitică propune crearea unui Consiliu Național de Reforme, care să schițeze prioritățile de reforme și să elaboreze politici pentru reformele de necesare.

Pentru a atinge aceste obiective, Moldova va trebui să subordoneze politica externă transformărilor interne ale țării. Pe această dimensiune, Moldova trebuie să promoveze interacțiunea și parteneriatele politice consolidate cu România și Ucraina. Să coopereze îndeaproape cu UE, SUA și instituțiile internaționale în demersul de a moderniza țara. Nu în ultimul rând, aceasta se referă și la necesitatea de consolidare a sectorului de securitate și apărare al țării, inclusiv printr-o mai bună cooperare internațională. În același timp, este important, atunci când este posibil, să se minimizeze fricțiunile, cu alți parteneri, inclusiv Rusia. Acest lucru va fi dificil, din cauza obiectivelor de politică externă ale Rusiei în Moldova, menținerea ilegală al trupelor ruse pe teritoriul Republicii Moldova, nesoluționarea conflictului transnistrean și miza foarte deschisă pe unele forte politice corupte din Moldova. În pofida acestor realități, o buna majoritate a societății își dorește totuși evitarea unor tensiuni diplomatice acute cu Rusia și acest lucru sigur influențează capacitatea diplomației Republicii Moldova de a interacționa cu Federația Rusa. Moldova, de asemenea, ar trebui să valorifice potențialul de cooperare și la nivel regional. Aceasta presupune ca diplomația moldovenească trebuie să găsească instrumente și sinergii pentru avansarea proiectelor economice, de infrastructură și de transport. Niciunul dintre aceste obiective nu poate fi realizat fără o politică externă activă, care trebuie să fie principală, previzibilă și consecventă.

INTRODUCERE

La 27 august 2021, Republica Moldova va sărbători cea de-a 30-a aniversare de la adoptarea [Declarației de Independență](#). Până atunci, țara va avea și un nou parlament și, eventual, un nou guvern. Până la sfârșitul verii, Republica Moldova ar putea avea șansa să-și actualizeze obiectivele de politică externă care să poată contribui la transformarea Republicii Moldova într-un stat mai bine guvernat, mai democratic și mai prosper.

UN TRECUT NEUNIFORM AL POLITICII EXTERNE

De peste două decenii, politica externă a Republicii Moldova a fost [ghidată](#) de obiectivul integrării europene. Cu toate acestea, consecvența acestei politici pro-europene a avut de suferit din cauza corupției la nivel înalt, a practicilor anti-europene din politica internă și, uneori, a atacurilor deschise împotriva UE din partea unor actorii politici influenți. Frauda bancară a scos în evidență probleme sistemice de corupție și a redus considerabil așteptările mari ale cetățenilor. Începând cu anul 2015, UE și alți parteneri de dezvoltare au început să aplice o condiționalitate mai strictă, legată de rezultatele procesului de reformă, respectarea democrației, statului de drept și drepturilor omului. Aceasta a fost o pârghie importantă pentru a responsabiliza elitele de la guvernare să revină la cursul reformelor, aplicând sancțiuni atunci când au fost încălcate principiile democratice.

În ultimii ani - când Republica Moldova a fost guvernată de Plahotniuc și/sau Dodon - în diferite configurații, țara a devenit din ce în ce mai izolată pe arena internațională. Primul a pretins implementarea unei politici externe pro-occidentale, iar altul a susținut necesitatea unei politici externe „echilibrate”. Ambii nu au reușit nici să aducă Republica Moldova mai aproape de UE, nici să păstreze un echilibru sănătos între Est și Vest. Ambii au exploatat mesaje geopolitice de divizare pentru a obține avantaje politice interne și internaționale în interese personale. Ei au făcut mult pentru a discredita noțiunile de politică externă „pro-europeană” sau „echilibrată”, deoarece acești termeni au fost folosiți pentru a masca corupția și incapacitatea de a obține rezultate. Deși dezinformarea este încă o mare provocare, cetățenii moldoveni încep să descifreze mai bine intențiile ascunse din spatele acestor narative, mizând pe politici care să contribuie la soluționarea problemelor sistemice reale ale Republicii Moldova, precum corupția, instituțiile politizate și justiția nedreaptă.

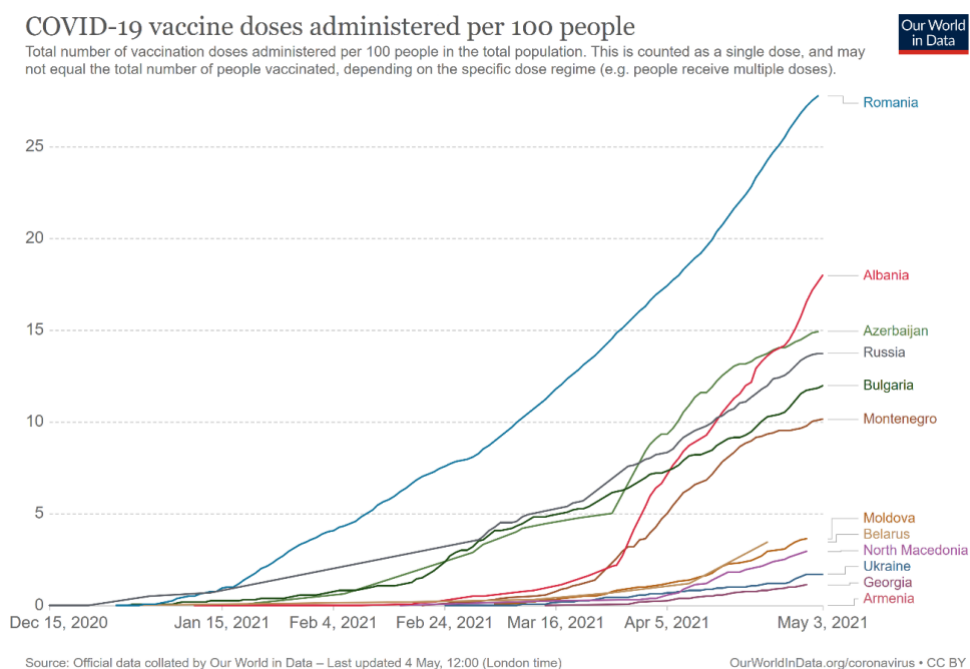
Votul fără precedent pentru alegerea Maiei Sandu în funcția de președinte al Republicii Moldova, al aproape un milion de cetățeni, este o dovadă în plus a acestei tendințe noi. Societatea moldovenească optează acum pentru lideri incluzivi, care susțin o agendă pro-reformă și anticorupție, promovând o politică externă pozitivă pentru plasarea Republicii Moldova pe harta societăților europene mai reziliente, dezvoltate și democratice. Primele 100 de zile de mandat ale Președintei Maia Sandu au pus o bază solidă pentru atingerea acestor obiective.

Parteneriatele strategice speciale cu România și Ucraina au fost relansate. România a fost printre primele țări UE care a oferit sprijin consecvent pentru a răspunde nevoilor de criză pandemică și a furnizat primele loturi de vaccinuri anti-COVID-19. A fost restabilit dialogul politic la nivel înalt cu UE și statele sale membre, inclusiv cu Franța și Germania, urmărind promovarea asocierii politice și integrării economice, dar și sprijinirea agendei pro-reformă a Președintei. Instalarea noii administrații la Casa Albă oferă un potențial mare pentru modernizarea parteneriatului bilateral cu SUA, care s-ar putea baza pe un sprijin și mai puternic pentru securitatea Republicii Moldova, dezvoltarea economică, statul de drept și eforturile anticorupție. Cu toate acestea, situațiile de criză afectează în mod semnificativ capacitatea Republicii Moldova de a implementa o politică externă eficientă și orientată spre rezultate.

NAVIGÂND PRINTRE MAI MULTE CRIZE

Republica Moldova este o țară afectată de multiple crize imediate și structurale. Toate aceste crize lasă o amprentă uriașă asupra politicii externe a Republicii Moldova - prioritățile, instrumentele și capacitatea acestora - de a implementa politici sau chiar de a gândi în mod strategic asupra locului țării în lume.

Țara se confruntă cu trei crize imediate legate între ele. În primul rând, este vorba despre **pandemia COVID-19**. Valul pandemic a expus serioase probleme sistemice în infrastructura sistemului de sănătate a Republicii Moldova. Rata de mortalitate a fost una ridicată, iar capacitatea țării de a face față acestei pandemii încă rămâne limitată. Accesul la vaccinuri a fost, de asemenea, limitat și se bazează în special pe sprijinul extern. România a donat deja 200.000 de vaccinuri. [Recent](#), Guvernul României a oferit un nou lot de donații de 100.000 de vaccinuri anti-Covid și disponibilitatea de a oferi Republicii Moldova 200.000 de doze lunar la prețul negociat de Uniunea Europeană. România este de departe cel mai important donator de vaccinuri pentru Republica Moldova. Moldova a fost, de asemenea, una dintre primele țări care a primit vaccinuri prin intermediul platformei COVAX, și anume [88.000](#) de vaccinuri conform datelor din aprilie 2021. În general, platforma COVAX ar trebui să acopere 20% din necesitățile de vaccin ale țării. Între timp, și Rusia a donat 142.000 de doze de Sputnik-V. Iar China a donat, 150.000 de vaccinuri Sinopharm și a vândut 100.000 de doze de Sinovac. În ceea ce privește rata de vaccinare, Moldova rămâne cu siguranță în urmă față de statele membre ale UE și de unele țări din Balcani, dar a reușit să aibă a doua cea mai mare rată de vaccinare pe cap de locuitor din țările Parteneriatului estic (după Azerbaidjan).

Astăzi, provocarea cheie rămâne cum să acoperim întreaga necesitate de vaccinare a Republicii Moldova. În 2020, autoritățile nu au asigurat toate acțiunile necesare pentru a plasa Republica Moldova în capul listei de așteptare pentru vaccinuri. De asemenea, Republica Moldova nu dispune de mijloacele financiare pentru a achita loturile de vaccinuri la suprapreț, așa cum pare că au procedat alte state mai bogate. Chiar dacă guvernul interimar al Republicii Moldova [a alocat](#) 60 de milioane de lei în luna martie 2021, această sumă nu este suficientă. Pe de altă parte, COVID-19 a perturbat în mod semnificativ vizitele diplomatice în afara țării, ceea ce restrânge din nou capacitatea Republicii Moldova de a reseta, consolida și dezvolta parteneriatele externe.

În al doilea rând, **repercusiunile economice ale crizei COVID-19**, precum și posibilele întârzieri în cadrul procesului de vaccinare, au efecte negative semnificative asupra economiei țării. Deja în 2020, din cauza accesului foarte limitat la asistența financiară externă, guvernul socialist aflat în funcție nu a oferit practic niciun ajutor agenților economici afectați de pandemie. În a doua jumătate a anului 2021, accesul Republicii Moldova la asistența internațională s-ar putea îmbunătăți, dar mobilizarea sprijinului extern îndreptat spre depășirea efectelor negative ale pandemiei asupra sistemului de sănătate și economiei va necesita, cel mai probabil, eforturi semnificative pe dimensiunea politicii externe a statului.

A treia criză imediată este generată de **amplerea confruntării politice** dintre un președinte reformist și actorii politici care se opun agendei anticorupție pentru care a fost votată președinta Maia Sandu. Alegerile anticipate vor avea loc pe 11 iulie 2021. Partidul Acțiune și Solidaritate, anterior condus și în prezent susținător al Maiei Sandu, este bine plasat în sondaje pentru a deține cea mai numeroasă fracțiune parlamentară, dar rămâne de văzut dacă vor obține majoritatea fotoliilor de deputat sau vor fi nevoiți să formeze coalitii posibil complicate. În oricare situație, va fi nevoie de timp pentru a forma un guvern, pentru a numi secretari de stat și șefii de agenții. Așadar, Moldova ar putea să aibă un parlament nou și un guvern pe deplin funcțional abia în toamnă.

Aceste trei crize imediate - pandemică, economică și politică - sunt doar vârful aisbergului. Ele sunt doar partea vizibilă a multiplelor crize profunde și sistemice a practic tuturor instituțiilor publice moldovenești. **Corupția** este omniprezentă și s-a amplificat chiar în ultima perioadă. Eforturile de a încerca măcar recuperarea parțială a miliardului furat se află la o etapă incipientă. Sectorul justiției cunoaște o criză profundă. Schimbările frecvente de guverne și modificarea majorităților parlamentare din ultimii doi ani, au lăsat, de asemenea, multe capitale cheie fără ambasadori, printre care Bucureștiul și Parisul, iar unele numiri de ambasadori pe criterii politice în alte capitale posibil vor fi revizuite.

Când vine vorba despre politica externă, există cu siguranță un **deficit de încredere**. În prima jumătate a anilor 2010, mai multe guverne succesive au implementat o politică externă pro-europeană foarte activă și au poziționat Republica Moldova pe plan intern și internațional drept o poveste de succes majoră în vecinătatea estică a UE. Demnitarii străini nu s-au sfiit să laude autoritățile moldovenești, dar în același timp a fost comis furtul de un miliard de dolari din sistemul bancar al țării. Acest lucru a subminat în mod semnificativ încrederea externă în Republica Moldova ca țară, dar și încrederea populației în proclamațiile de succes ale politicii externe sau aspirațiile pro-europene. Între 2016 și 2020, fostul președinte, Igor Dodon, a fost evitat destul de mult pe arena internațională. În primul rând, din cauza unui istoric al declarațiilor anti-europene, anti-române, anti-ucrainene și anti-americane, iar mai târziu, din cauza acuzațiilor de corupție la adresa sa. Capacitatea diplomatică a Republicii Moldova de a dezvolta relații bilaterale cu mulți parteneri cheie a fost limitată.

Din diferite motive, în ultimii ani opinia publică a dezvoltat o doză excesivă și nesănătoasă de scepticism față de eforturile pro-active de politică externă. Această moștenire aruncă, de asemenea, un val de umbră asupra capacității țării de a dezvolta o politică externă activă. Acum, fiecare călătorie a noului președinte, Maia Sandu, este atent examinată și există o presiune constantă pentru a privi călătoriile străine prin prisma rezultatelor cuantificabile imediate. Dar este evident că orice beneficii semnificative ale politicii externe necesită eforturi diplomatice multiple și susținute, nu doar convorbiri telefonice sau deplasări ocazionale în afara țării. Realitatea este că politica externă este un proces în care trebuie să investești mult astăzi pentru a obține rezultate concrete în câteva luni sau câțiva ani. În acest sens, diplomația activă este o investiție care a adus deja câteva rezultate imediate, inclusiv, de exemplu, accesarea primelor tranșe de vaccinuri atât de necesare. Totuși, stabilirea unei baze solide pentru parteneriate pe termen mai lung, printr-o politică externă activă, ar fi chiar mai importantă decât obținerea vaccinurilor. Fără aceste parteneriate, Republica Moldova va întâmpina dificultăți, pentru că nu are resurse interne suficiente pentru a supraviețui izolat și fără sprijin extern.

CONCLUZII

De-a lungul anilor, Republica Moldova și-a construit o reputație de partener internațional nesigur și inconsecvent. Adesea, cuvintele și faptele nu s-au potrivit, iar actorii interni au manipulat tezele de politică externă în scopuri politice sau chiar personale. Anul acesta, Republica Moldova are șanse mari să înceapă debarasarea de această moștenire.

Ingredientele succesului oricărei agende de politică externă se bazează pe politicile interne ale țării. Turbulențele politice interne și lipsa unui traseu consecvent al reformelor pot fi cu siguranță explicația pentru lipsa echilibrului urmărit în afacerile externe și atingerea obiectivelor-cheie ale acesteia. Integritatea teritorială a Republicii Moldova rămâne încă neasigurată pe deplin. Corupția sistemică, cazurile de violare a drepturilor omului și justiția controlată politic indică clar care este starea statului de drept. Economia țării încă se află într-un proces de tranziție. Chiar dacă astăzi Republica Moldova se află pe calea implementării acquis-ului UE și are acces la o piață imensă, grație Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană.

Odată cu investirea unui nou guvern, ar fi util pentru țară dacă președinția, guvernul și parlamentul vor lucra împreună pentru a revizui și actualiza obiectivele strategice naționale ale politicii externe și de securitate ale Republicii Moldova. Între timp, date fiind multiplele crize cu care se confruntă Republica Moldova - epidemiologică, economică, politică și instituțională - politica externă a țării nu poate decât să se adapteze și să rezolve aceste constrângeri.

Este clar că în următorii câțiva ani, Republica Moldova ar trebui să încerce să deconflicteze cât mai mult posibil interacțiunile sale diplomatice cu actorii străini. Dacă reformele continuă și mai ales dacă președinta Maia Sandu se va putea baza pe o majoritate reformistă în Parlament, există puține riscuri de tensiuni diplomatice cu UE și SUA. Situația este mult mai complexă când vine vorba de partenerii estici ai Republicii Moldova, ținând cont de relațiile deosebit de complicate cu Rusia, dar chiar și relațiile cu Ucraina nu sunt întotdeauna ușoare pe anumite dosare.

RECOMANDĂRI-CHEIE

Într-un termen scurt și mediu, eventual până la sfârșitul anului 2022, diplomația Republicii Moldova ar trebui să se preocupe simultan atât de nevoile imediate cât și de cele structurale ale țării. Aceasta va crea premisele necesare pentru succese pe termen lung pe plan intern și internațional, de îndată ce va fi instituit un nou guvern pro-reformă. Pentru a sprijini acest proces, în continuare sunt prezentate un set de recomandări privind principiile de bază pentru o politică externă îmbunătățită, dar și prioritățile imediate pentru rezolvarea crizelor multiple.

I. Principiile-cheie ale politicii externe a Republicii Moldova:

- Republica Moldova are nevoie mai mult ca oricând de o **politică externă activă** pentru a mobiliza sprijinul internațional care ar putea să ajute la depășirea crizelor, dar și ani de eforturi de politică externă gestionate greșit. Rămâne de văzut dacă viziunile opiniei publice cu privire la politica externă se vor modifica în timp, dar este clar că politicienii trebuie să urmărească tendințe clare în această privință. Capacitatea Republicii Moldova de a implementa o politică externă eficientă și orientată spre rezultate trebuie consolidată.
- Promovarea unei **politici externe pozitive**, în special în condițiile unor provocări regionale și globale, este esențială. Republica Moldova ar trebui să contribuie la crearea unui mediu non-conflictual în relațiile sale cu toți actorii regionali și globali. În același timp, deși aspirația pentru relații stabile cu toți partenerii externi ai Republicii Moldova, acest lucru nu trebuie să se facă din contul securității naționale a Republicii Moldova, suveranității țării, dar și capacității de a decide prezentul și viitorul în afara oricărei influențe externe. Din acest motiv, este crucial pentru Republica Moldova să construiască parteneriate economice și de securitate solide și pe termen lung.

- Politica externă trebuie să fie **principială și previzibilă**. Aceasta ar trebui să fie ghidată de priorități clare pentru creșterea rezilienței interne, valorificarea deplină a oportunităților oferite de partenerii internaționali pentru a avansa dezvoltarea economică și democratică a țării și consolidarea rezistenței împotriva amenințărilor hibride externe. Politica externă a Republicii Moldova ar trebui să fie un instrument cheie pentru protejarea și oferirea beneficiilor clare cetățenilor săi.
- Politica externă ar trebui să fie **consecventă**. În Republica Moldova, Parlamentul aprobă principalele obiective strategice de politică externă, iar Guvernul asigură implementarea acestora, împărțându-le în același timp cu președintele țării unele competențe de politică externă în ceea ce privește negocierea și semnarea tratatelor internaționale, numirea ambasadurilor în străinătate și recepționarea acreditărilor de la reprezentanții diplomați ai altor state. De multe ori, actorii-cheie ai politicii externe moldovenești, în special președintele și guvernul, transmiteau mesaje diferite în străinătate. Acest lucru mai este valabil și acum, inclusiv pe un subiect atât de sensibil ca soluționarea conflictului transnistrean. Aceasta afectează credibilitatea externă a Republicii Moldova ca partener de încredere și subminează eficiența eforturilor de politică externă. Aspectul dat ar trebui evitat în viitor. Toți actorii relevanți trebuie să depășească dezacordurile politice interne, să cadă de acord asupra priorităților-cheie ale politicii externe și să le pună în aplicare într-un mod coerent. Mecanisme de cooperare instituțională clare și orientări operaționale pentru eforturile de implementare a politicii externe ar trebui convenite între președinție și guvern, în special Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.
- **Parteneriatele bilaterale ale Republicii Moldova sunt esențiale pentru rezultatele politicii externe**. Un exemplu este relația cu România, care a oferit Republicii Moldova un ajutor extrem de valoros în timpul pandemiei COVID-19, inclusiv un număr foarte mare de vaccinuri. În timp ce ne ocupăm de urgențe, este absolut crucial să acordăm o perioadă semnificativă de timp în pregătirea terenului pentru o mai bună interconectare a infrastructurii cu România. Dacă Republica Moldova vrea să construiască, în următorii ani, mai multe poduri cu România sau una sau două autostrăzi care leagă Chișinăul de Iași și București, autoritățile trebuie să înceapă să acționeze acum. Este important să păstrăm impulsul pregătirii viitoarelor proiecte de infrastructură cu România, abordând totodată provocările imediate. Același lucru este valabil și pentru relația Republicii Moldova cu Ucraina.
- **Planificarea proiectelor de anvergură pentru 20 de ani înainte, când vine vorba de priorități strategice bilaterale în relația cu România și Ucraina**. Ca parte a acestui exercițiu, este util să fie deja elaborată o viziune care să țină de facilitarea interconectării feroviare de mare viteză cu Bucureștiul și Kievul, autostrăzi și poduri noi. Principala conexiune feroviară dintre Republica Moldova și România a fost construită în urmă cu aproximativ 140 de ani de Gustav Eiffel, care a proiectat și turnul Eiffel la Paris. Cele două țări merită cu siguranță o infrastructură mai nouă.
- **Politica externă a Republicii Moldova trebuie să fie convergentă cu oportunitățile ce reies din viitoarele priorități ale partenerilor europeni și transatlantici ai Republicii Moldova**. Noile livrabile ale Parteneriatului Estic vor fi convenite în a doua jumătate a acestui an. Republica Moldova și UE vor adopta în curând noua Agendă de Asociere, aliniată la prioritățile bugetare ale UE până în anul 2027. A fost lansată o nouă Conferință privind Viitorul Europei și, având în vedere aspirațiile de integrare europeană, Republica Moldova, împreună cu alți parteneri estici, ar trebui inclusă în acest proces de reflecție. Summit-ul NATO din acest an este încă o altă oportunitate care ar trebui analizată cu atenție. Pe de altă parte, mediul instabil și de securitate din Europa de Est și Marea Neagră este un alt factor care ar trebui evaluat, ajustând în același timp prioritățile politicii externe.
- **Republica Moldova ar trebui să capitalizeze pe valoarea adăugată a abordării regionale în promovarea obiectivelor de politică externă**. Republica Moldova este prea mică pentru a putea să interacționeze strategic cu actorii globali și să atragă sprijinul necesar pentru a-și implementa cu succes obiectivele sale de politică internă și externă. O abordare regională ar însemna că

diplomația Republicii Moldova ar trebui să găsească instrumente și sinergii în parteneriatele regionale și multilaterale, care să avanseze proiecte economice, de infrastructură și transport. Moldova poate deveni un *hub* de legătură între Est și Vest. Acest aspect este relevant și pentru obiectivele de securitate. Explorarea rolului securității în regiunea Mării Negre este primordială. **Republica Moldova ar trebui să se integreze în structurile și inițiativele regionale de securitate, fiind mai mult un partener activ decât doar un beneficiar de securitate.**

II. Prioritățile de politică externă ce reies din necesitățile imediate:

Vaccinarea

- **Avansarea în vaccinarea majorității populației prin utilizarea diplomației active.** Acest lucru a fost materializat deja cu rezultate relativ bune. În următoarele săptămâni și luni, Republica Moldova va trebui să caute activ atât donații de vaccinuri, dar și modalități de a le cumpăra la prețuri rezonabile. Dar vaccinarea s-ar putea să fie necesară și în anii următori. În 2020, guvernul moldovean nu a comandat vaccinuri. Este important să se evite o situație similară în anul curent. După toate probabilitățile, vaccinurile ar putea fi necesare și pentru următorii ani. UE s-ar putea să înceapă negocierile pentru a comanda vaccinuri pentru 2022-2023. **Pentru ca Republica Moldova să dețină suficiente doze de vaccin pentru 2022 și 2023, este important să fie făcute estimările relevante cât mai curând și, eventual, precomanda vaccinuri pentru următorii ani.**
- Având în vedere faptul că multe țări, în special statele membre ale UE, au început să elaboreze certificate digitale de vaccinare, este crucial să se înceapă conectarea Republicii Moldova la acest proces, prin **dezvoltarea unui certificat digital național de vaccinare și asigurarea compatibilității acestuia cu cele ale UE, Ucrainei, Rusiei și Turciei**, care sunt cele mai importante țări de destinație pentru cetățenii moldoveni. Procesul dat ar trebui să includă caracteristici de siguranță fizică, coduri QR, dar cel mai important o bază de date integrată a cetățenilor vaccinați. În orice caz, Republica Moldova trebuie să înceapă să caute astfel de soluții tehnice cât mai curând, pentru ca cetățenii moldoveni să poată călători la nivel internațional în condiții similare cu cetățenii vaccinați ai altor state.

Reforme politice și sistemice la nivel intern

- Dincolo de abordarea urgențelor, și există întotdeauna urgențe, **este de o importanță crucială pentru Republica Moldova să înceapă pregătirea pașilor premergători pentru reforme sistemice**, care ar putea da rezultate în câțiva ani de acum înainte. Acești pași nu pot aștepta până când pandemia se va încheia. Este important ca Republica Moldova să înceapă deja să pregătească un astfel de pachet de reforme. Conceperea unui plan de reforme astăzi ar economisi timp prețios pentru momentul în care un guvern pro-reformă va fi investit în funcție. O modalitate de a facilita acest lucru este ca președintele să creeze un Consiliu Național de Reformă, modelat în baza experienței unui organism similar din Ucraina, care să înceapă să elaboreze un set întreg de proiecte legislative de reformare a diferitor sectoare, utilizând atât resurse interne, cât și expertiza străină.
- **Moldova trebuie să înceapă să lucreze la un pachet cuprinzător de reforme, care depășește semnificativ sectorul justiției și anticorupție.** Lupta anticorupție este o prioritate națională majoră și va rămâne așa și în viitor. În timp ce reforma sectorului justiției este indispensabilă pentru orice altă reformă credibilă, reforma justiției în sine ar putea să nu fie suficientă pentru a ajuta țara să facă un salt vizibil înainte. Chiar dacă vor exista unele progrese pe frontul justiției, aceste progrese nu vor transforma automat, ca prin magie, Republica Moldova într-o țară prosperă. Reformele în sectorul justiției cu siguranță vor contribui ca Republica Moldova să fie mai bine guvernată. Dar dacă se dorește o modernizare radicală a modelului economic al țării va fi nevoie și de alte reforme bine gândite, elaborate și implementate. Să presupunem că în câțiva ani Republica Moldova, care se situează pe locul 115 în cadrul [Indicelui de Percepție a Corupției TI](#), reușește să reducă semnificativ nivelul de corupție și să urce pe locurile 70 sau 80 din clasament.

Aceasta ar fi un rezultat important, dar nu unul suficient. Dacă Republica Moldova ar obține acest salt, țara ar fi în continuare în categoria statelor precum Ghana (75), Argentina (78), Benin (83), Lesotho (83), Maroc (86) sau Burkina Faso (86), când este vorba de nivelul de percepție a corupției. Cu toate acestea, Moldova oricum ar fi în spate de Botswana (locul 35), Georgia (45), Ruanda (49), Armenia și Iordania (60) sau Muntenegru (63). Cu alte cuvinte, chiar și în cel mai bun caz posibil de reforme anticorupție în următorii 5-10 ani, Republica Moldova va fi în continuare o țară cu rezultate medii la nivel mondial și va avea în continuare nevoie de politici pro-active și reforme inovatoare pentru a atrage investitori care să genereze locuri de muncă, dezvolte infrastructura, promoveze instrumente digitale și implemente proiecte ecologice sustenabile.

- **Cooperarea internațională operațională în materie civilă și penală este crucială** pentru avansarea investigației eficiente a fraudelor și recuperarea fondurilor furate, de către organele din justiție, forțele de ordine, securitate și serviciul de informații din Moldova. Același lucru este relevant pentru lupta împotriva corupției sistemice și verificarea eficientă a integrității persoanelor expuse politic (PEP), precum și a actorilor din justiție. Urmărirea și investigarea activelor de origine inexplicabilă ascunse în străinătate ar trebui să fie o altă prioritate a cooperării juridice internaționale.
- **Țara are nevoie, de asemenea, de o reformă cuprinzătoare a sectorului de securitate.** Corupția este, desigur, o amenințare majoră la adresa securității, dar nu este singura. Moldova are nevoie de un sector de securitate profesionist - armată, servicii de informații, poliție – abilitat să reziste nu doar corupției, ci și comportamentului ostil al țărilor străine, care se manifestă fie prin amenințări hibride, subversiune a instituțiilor de stat sau acțiuni ostile ale agențiilor de informații străine pe teritoriul Republicii Moldova. Prioritățile de securitate și de politică externă ar trebui armonizate.

Redresarea economică și dezvoltarea sustenabilă

- **Atragerea asistenței externe este crucială pentru depășirea crizei și dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova pentru anii următori.** Republica Moldova [are nevoie](#) de un plan de investiții și redresare economică susținut de UE, FMI și alți parteneri internaționali. Acest plan de măsuri ar trebui să ajute Republica Moldova să redreseze impactul negativ al pandemiei COVID-19, care a expus probleme sistemice grave ale economiei moldovenești, a afectat domeniul drepturilor omului, distribuția echitabilă a resurselor și incluziunea socială. UE [lucrează](#) deja la un plan special pentru a sprijini necesitățile specifice imediate și a susține redresarea economică a Republicii Moldova. Acordul de Asociere cu UE și noua strategie de dezvoltare durabilă [Moldova 2030](#), aliniată la Obiectivele de Dezvoltare Durabilă, oferă deja un cadru solid în acest sens. Investițiile străine directe sunt cruciale pentru sustenabilitatea economiei Republicii Moldova. Integrarea Republicii Moldova în rețeaua de producere cu valoare adăugată a întreprinderilor internaționale consacrate și relocarea procesului de producere în Republica Moldova ar trebui să fie una dintre prioritățile-cheie ale diplomației economice a Republicii Moldova.

DESPRE AUTORI

Dr. Nicu Popescu este directorul programului Europa Lărgită al Consiliului European pentru Relații Externe (ECFR, Paris). Nicu este doctor în relații internaționale la Universitatea Central Europeană din Budapesta, Ungaria. În 2019, Nicu Popescu a ocupat funcția de ministru al afacerilor externe și integrării europene a Republicii Moldova. Anterior, a lucrat ca analist senior la Institutul pentru Studii de Securitate al UE; consilier în domeniul politicii externe al primului ministru al Republicii Moldova; cercetător senior la biroul ECFR din Londra și cercetător la Centrul pentru Studii Politice Europene din Bruxelles (CEPS).

Iulian Groza este expert în domeniul relațiilor internaționale, afacerilor europene și buna guvernare. Domeniile sale de cercetare țin de spațiul Parteneriatul Estic și UE. Iulian Groza a deținut funcția de viceministru al afacerilor externe și integrării europene al Republicii Moldova, fiind responsabil de domeniul integrării europene și dreptul internațional. În prezent, Iulian Groza conduce Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE) și este membru al consiliului de administrație al Institutului pentru Inițiative Strategice (IPIS). Dl. Groza este licențiat în drept. De asemenea, a realizat studii europene postuniversitare la Universitatea din Birmingham și studii de securitate NATO la SNSPA din București. Este doctorand în drept la Universitatea de Stat din Moldova (USM).

Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE) a fost înființat în martie 2015 în calitate de centru de analiză și cercetare (eng.: think-tank) independent, non-profit și apolitic. Misiunea IPRE este de a accelera integrarea europeană a Republicii Moldova prin promovarea reformelor sistemice, sporirea democrației participative și consolidarea rolului cetățenilor în procesele decizionale la nivel național și local.

IPRE este membru al Platformei Naționale a Forumului Societății Civile a Parteneriatului Estic (www.eap-csf.eu), co-inițiator al Forumului Parteneriatului Estic al Centrelor de Cercetare (EaP Think-Tank Forum) lansat în anul 2017 la Chișinău.

Adresa: Str. București 90, of. 20
Chișinău, MD-2001, Republica Moldova
Tel.: + 373 22 788 989
E-mail: info@ipre.md
Web: www.ipre.md